

Fakvortoj en Esperanto

(90-a UK — Terminologia Forumo)

- Kelkaj konstatoj
- Eblaj „politikoj” rilate fakvortojn
- Kion fari por evoluigi la vortprovizon de via fako?

■ Dustila vortprovizo: fakeca / nefakeca

- boaco / rangifero / norda cervo (F)
- sternumo / brustosto
- klaviklo / * ŝlosilosto
- pediatro / * infankuracisto
- ginekologo / * virinkuracisto
- globulo / sangoĉelo
- eritrocito / ruĝa sangoĉelo
- leontodo / buterfloro (Z)
- lingvistiko / lingvoscienco

- La terminoj kun steleto estas elpenaĵoj
- Memoru la neologisman militon: la problemo ne solviĝos mirakle
- La skemismaj formoj havas evidentajn avantaĝojn
 - Ŝparas radikojn, tenas la lingvon ne tro abunda, pli facile lernebla por ne-Eŭropanoj
 - Pli facile kompreneblaj
 - Tamen ne ĉiam estas pli klaraj: ekz-e buterfloro, ĉu leontodo aŭ ranunkolo?
 - Riskoj de konfuzo: "virinkuracisto" ne estas "virino-kuracisto", ne okupiĝas pri ĉiuj malsanoj
- La naturalismaj formoj havas plurajn avantaĝojn
 - Internaciaj
 - Fakaspektaj: tio imponas
 - Jam ekzistantaj (kun variaĵoj)
 - Pli facile deriveblaj ([ruĝa sangoĉelo]-a?)
 - Malpli travideblaj, do malpli fake malĝustaj („norda cervo” ne estas cervo, „ginekologo” fakas pri nur parto de virinoj)

■ Specifigismo / reuzismo

- reelo / realo, radiuso / radio, lineara / linia
 - sed: aro, rilato, ringo...
-

■ Emo trudi sciencajn afiksojn kaj kvazaŭradikojn

- meteorologio → meteologio / meteoro / -ologio
- lingvistiko → lingviko / *lingvologio?
- ruĝa sangoĉelo → hematio / eritrocito / ruĝa globulo / hemoo
- hemoo / hemato / jekcio
- rezist/anco postulas fakan ELE sencon de "rezisti"

- ♦ meteorologio / meteologio / meteoro / -ologio
 - seismologio, seksologio...
 - Maurice Lewin, Meteologia terminaro, 1961
 - meteoro (2-a OA), meteoroj akvaj, aeraj, fajraj, lumaj...
 - kial ne „veterologio”, aŭ „atmosferologio”?
 - Kris Long: meteorologo, tradukinto de faka verko: "mi tute ne uzas "meteo""
- ♦ lingvistiko → lingviko (NPIV, sed = lingvoscienco), lingvologio?
 - -iko: formas nomojn de arto/tekniko el la nomo de koncerna fakulo aŭ koncerna temo (aeronaŭto/aeronaŭtiko, balisto/balistiko (NPIV, hm), elektrono/elektroniko...)
- ♦ ruĝa sangoĉelo = hematio = eritrocito / ruĝa globulo / hemoo
 - hemoo pravigas: hemoglobino, hemolizo
- ♦ hemoo / hemato / jekcio
- ♦ rezist/anco postulas fakan ELE sencon de "rezisti"
 - enkondukita efektive en PIV, sed ĉu uzata?
 - ~ilo, ~anco, ~ivo

■ Kiamaniere integri la fakvortojn al la cetero de la lingvo?

- „Esperanto ne bezonas fakvortojn”
- Ĉion pruntepreni („dekkvinaregulismo”, „naturalismo”)
- Ĉion „traduki” al pure E-aj elementoj („purismo”, „skemismo”)
- Krei sciencan afiksaron kaj kvazaŭradikaron („sciencia vortfarismo”)
- Krei teorion de radikfarado („radikismo”)
- Krei fakan lingvon tute apartan

- ♦ "Esperanto ne bezonas fakvortojn!"
 - ♦ Ne vekas grandan interesiĝon en la publiko, oni fidas la „teĥnikistojn”
 - ♦ „Bv kunporti recepton en la latina”. Indikoj pri konsistigaĵoj de kosmetikaĵoj (likva sapo): aqua, potassium [pə'tæsjəm] olivate, castor oil,.... Al tiuj gesinjoroj mi ŝatus kiki la postaĵon
- ♦ Pura pruntepreno → lingvistik
 - ♦ El iu latingreka pseŭdofonto (pseŭda, sed internacia), el la angla aŭ alia nacia lingvo (en la fakaj kampoj, kie ĝi avanas)
 - ♦ 15-a regulo
- ♦ Ĉion traduki al E-aj elementoj (derivaĵoj, kunmetaĵoj, vortkunaĵoj)→ lingvo-scienco
 - ♦ Sizifa laboro (ĉion traduki)
 - ♦ Malmultas la eblecoj trovi taŭgajn metaforojn: povus apogi nin ĉin- kaj arab-parolantoj, sed ne ĉio aŭtomate transdoniĝas al Esperanto
- ♦ Scienca vortfarismo → lingv-ist-iko, lingv-iko
 - ♦ Avantaĝo: montri, ke eblas klarigi internaciajn formojn ankaŭ per E-aj rimedoj; lokŝparado en vortaro; eduka celo (fari la devenon de la terminoj pli klara)
 - ♦ Kiaj deriv- kaj kunmet-reguloj? (hemo/globino ne estas "globino de eritrocitoj")
 - ♦ Ĉu la sciencaj afiksoj estas veraj E-aj afiksoj?
 - ♦ Kriterioj: produktiveco / memstara uzo / oficialeco
 - ♦ Kandidatoj: obligaj prefiksoj / -iv / -i / pseŭdo- / hiper- / ĥemiaj sufiksoj / botanikaj sufiksoj -ed, -ac
- ♦ Radikismo: du ebenojn: vorto / radiko → radiko lingvistik, el diversaj eroj lingv, ist, ik
 - ♦ Sama demando pri la deriv- kaj kunmet-reguloj, sed ili rajtas esti aliaj kaj pli elastaj; ebla kolizio kun la reguloj de vortfarado studenda
- ♦ Krei tute novan fakan lingvon, kiu iel estu kunfunkciigebla kun E-o (Halvelik)
 - ♦ Arcaicam Esperantom. Denove sizifa laboro, oni postkuras miton

■ „Oraj” reguloj

- Respektu la antaŭulojn (komprenu, antaŭ ol plibonigi)
- Rekonu kaj evitu la dogmojn
- Pravigu viajn elektojn
- Akiru bazajn nociojn pri terminologio
- Uzu taŭgan ilaron
- Kunlaboru rete

- Pardonu, ke mi ripetas tion, kion jam diris en Gotenburgo
- La verko de Suonuuti kostas ĉ. 5€, sed ĝia centra kajero estas havebla senpage sur la TTT-ejo de TEC (<http://esperanto.net/tec>)

■ Kion aliaj jam faris ĉi-kampe?

● PIV

- <http://perso.wanadoo.fr/kursoj/piv1/piv1.htm>

● Listo de terminaroj

- <http://www.uea.org/dokumentoj/bibliografioj.html>
- <http://www.eventoj.hu/steb/>
- ...

● Retaj katalogoj

➤ Libroservo de UEA, FEL...

- <http://katalogo.uea.org>
- <http://www.esperanto.be/retbutiko>
- ...

➤ TROVANTO (Aŭstria Nacia Biblioteko)

- <http://www.google.fr/search?q=trovanto>

- Traduki fakan instrucelan artikolon aŭ manlibron
 - Vaste disponeblaj nacilingve en la reto
 - Sufiĉe klare prezentantaj la nociojn de difinita kampo, kaj iliajn interrilatojn
 - Bona bazo por terminologia laboro
 - Publikigu kaj diskutigu vian tradukon en la reto

- Prezentas sufiĉe koheran nocikompleton
- Vi pli facile rimarkos la plenigendajn truojn en via traduko

- Ekzistas pluraj tendencoj (foje dogmecaj)
 - Ili jam havis konkretajn sekvojn
 - Ne eblas revii, ke nur unu venkos
- Multaj iniciatoj, sed...
 - Malmultaj rezultoj
 - Malalta interesiĝo inter la E-a publiko
- Firmigenda rolo de la Akademio
 - Konsili, orienti, aprobi
- Daŭrigu la diskuton
 - Diskutlisto: <http://groups.yahoo.com/group/terminologio/>
 - Marc Bavant: mbav (ĉe) uea.org